

Alþingi
Erindi nr. P 128/498
komudagur 4.12.2002

AALBORG PORTLAND ÍSLAND HF

Nefndasvið Alþingis,
Efnahags- og viðskiptanefnd,
Austurstræti 8 – 10,
150 REYKJAVÍK.

Kópavogi, 2. desember 2002.

Efni: Tillaga til þingsályktunar um úttekt á verðmyndun á innfluttu sementi, 32 mál.

Óhætt er að fullyrða að það ástand sem ríkt hefur á sementsmarkaði á Íslandi um nokkuð langt skeið er í mörgu sérstakt, ekki síst með vísan til þess að Sementsverksmiðjan hf (SV), sem er með ráðandi stöðu á markaðnum, er að fullu í eigu og forsjá ríkisins. Dylgjur og ásakanir af hálfu forystumanna Sementsverksmiðjunnar, einstakra þingmanna, bæjarráðs Akraness og fleiri aðila á hendur Aalborg Portland um meint undirboð og tilraunir til þess að knésetja SV eru ekki sámandi í lýðræðisríki. Um þverbak keyrir þegar óhróður og dylgjur teljast innlegg í kosningabaráttu einstakra þingmanna. Ætla verður að samkeppni tveggja fyrirtækja væri litin öðrum augum ef ekki væri um ríkisfyrirtæki að ræða

Eins og kunnugt er hefur samkeppnisráð þann 16. maí 2002 og áfrýjunarnefnd samkeppnismála þann 23. júlí 2002 úrskurðað um kæru SV á hendur Aalborg Portland Íslandi hf., APÍ. Niðurstaða þeirra úrskurða var að ekki væri tilefni til aðgerða gegn Aalborg Portland af hálfu samkeppnisyfirvalda. Undirritaður hélt á dögnum ásamt lögfræðingi APÍ fund með þeim Guðmundi Sigurðssyni og Önnu Dögg Hermannsdóttur hjá Samkeppnisstofnun. Á fundinum kom fram að í ofangreindum úrskurði hafi ekki var tekin afstaða til þess hvort APÍ væri að undirbjóða SV þrátt fyrir að orðalag í úrskurðinum gefi tilefni til að ætla annað. Þar sem ekki sé um markaðsráðandi fyrirtæki að ræða (APÍ), þurfi ekki að taka efnislega afstöðu til verðlagningar. Það er mikilvægt að þetta komi fram m.a. með vísan til umsagnar Samtaka iðnaðarins dags 27.11.2002.

APÍ kærði SV til Samkeppnisstofnunar hinn 28. janúar 2002 og féll úrskurður samkeppnisráðs í því máli þann 28. október 2002. Samkeppnisráð komst að þeirri niðurstöðu að SV væri ekki markaðsráðandi þrátt fyrir fyrri úrskurð frá 16. maí 2002 þar sem SV taldist vera markaðsráðandi. Áður hafði Samkeppnisstofnun upplýst SV um yfirvofandi stjórnvaldssekt fyrir brot gegn samkeppnislögum. APÍ hefur þann 28.11.2002 áfrýjað þessum úrskurði. (Sjá meðfylgjandi fylgigagn merkt 1.)

SV kærði APÍ aftur þann 4. október 2002 fyrir Samkeppnisstofnun en stofnunin vísaði málinu frá að sinni enda kæran í veigamiklum atriðum sú hin sama og kæra SV á hendur Aalborg Portland A/S til ESA (eftirlitsstofnunar EFTA).

Með vísan til ofangreinds er ljóst að enn er beðið úrskurðar kæru SV á hendur Aalborg Portland A/S til ESA (Eftirlitsstofnunar EFTA). Einnig úrskurðar áfrýjunarnefndar samkeppnismála um kæru APÍ gegn SV. Jafnframt hefur APÍ beint fyrirspurn til Samkeppnisstofnunar 28.11.2002 vegna kaupa SV á Einingaverksmiðjunni hf. í ljósi sterks kaupendamarkaðar og laga um samruna fyrirtækja.

Á nýlegum fundi Iðnaðaruefndar með málsaðilum kom m.a. fram í máli Guðmundar Sigurðssonar, forstöðumanns samkeppnismála hjá Samkeppnisstofnun, að úrskurður ESA (eftirlitsstofnunnar EFTA) sé væntanlegur á næstu dögum eða á allra næstu vikum. Á það skal einnig bent að áfrýjun vegna kæru APÍ gagnvart SV ber að afgreiða með úrskurði áfrýjunarnefndar innan 6 vikna frá kæru sem lögð var fram 27. nóvember 2002.

Með vísan til ofangreinds liggur fyrir að úrskurðir ESA og íslenskra samkeppnisyfirvalda munu að öllu líkindum liggja fyrir í janúar 2003.

Hér verður leitast við að svara helstu ásökunum og dylgjum sem forráðamenn og forsvarsmenn SV hafa haft uppi gagnvart samkeppnisaðila, þ.e. APÍ.

“Með vísan til verðlistaverðs þá er sement til steypustöðva í Danmörku mun herra en verð til APÍ á Íslandi.”

Svar: Það sama á sér stað í Danmörku og á Íslandi, þ.e. að verðlistaverð er eitt og samningsverð til einstakra viðskiptamanna er annað, sbr. verð SV ef vísað er til verðlista er 9.510 krónur tonnið en söluverð til stærsta viðskiptaáðila er talið vera u.þ.b 2/3 af auglýstu verðlistaverði. Það er því ekki rétt að bera hæsta verð í Danmörku saman við lægsta verð á Íslandi. Einnig ber að líta til þess að sement er í reynd ódýr vara í framleiðslu og allt annar kostnaður og álögur því meðfylgjandi að flytja sement í bílförum til einstakra viðskiptavina víðsvegar í Danmörku en að setja allt að 7.000 tonn af sementi um borð í skip beint við verksmiðju í Álaborg. Einnig skal bent á að APÍ er dreifingaraðili á sementi en ekki steypustöð. Sem kunnugt er, þá er verð á sementi sem flutt er með skipum til Íslands, c.i.f DKR 415 pr. tonn.

“Aalborg Portland A/S stundar “dumping” á verði til Íslands með það að markmiði að knésetja Sementsverksmiðjuna hf.”

Svar: Í svari Aalborg Portland A/S til ESA (Eftirlitsstofnunnar EFTA) kemur glögglega fram að verð fyrirtækisins á Rapid sementi til Íslands f.o.b. DK eru ekki frábrugðin verðlagningu fyrirtækisins á Rapid sementi til annarra landa sem fyrirtækið selur til innan Evrópu. Beðið er úrskurðar ESA. Einnig skal á það bent að SV lækkaði sementsverð á Íslandi nokkru áður en APÍ hóf að selja sement utan Reykjaness. (Sjá meðfylgjandi útskrift af vefsíðu SV, fylgigagn 2.)

“Ef starfsemi SV leggst niður mun APÍ komast í einokunarstöðu og þá verður þess ekki lengi að bíða að sementsverð hækki upp úr öllu valdi.”

Svar: Á það skal bent að samkeppni á sementsmarkaði í gjörvallri Evrópu er hörð (sjá m.a. fréttatilkynningu AP dags 19.11.2002 fylgigagn 3.). Með vísan til starfsemi APÍ á Íslandi skal upplýst að fjárfesting í einu síló og t.d. 2 tankbifreiðum er lægri en sem svarar til 150 milljóna króna. Ennþá ódýrara ef nýtt eru fyrirliggjandi síló SV. Ekki þarf að efast um að auðvelt er að ná í viðskiptasambönd og hefja samkeppni í innflutningi til Íslands, teljist það hagkvæmur kostur. Það er því fráleitt að ætla að APÍ hafi það sem markmið að komast í einokunaraðstöðu á Íslandi. Einnig skal í þessu sambandi minnt á hátt sementsverð á Íslandi í samanburði við önnur lönd í Evrópu, sbr. skýrslu Einkavæðingarnefndar í maí 1999. (Sjá fylgigagn 4 og grein í *International Cement Review*, June 2001. Sjá fylgigagn 5.)

APÍ hefur um all langt skeið þurft að verjast hörðum ásökunum og meiðandi ummælum forráðamanna SV sem og annarra hagsmunaaðila. Vegna eignarhalds ríkisins á SV þurfa stjórnvöld að vanda alla málsmeðferð þannig að ekki sé efast um óhlutdrægni ríkisvaldsins. Nægir í þessu sambandi að benda á málflutning sem hafður hefur verið uppi um fyrirtækið úr ræðustól á Alþingi. Einnig að forsjá SV,

Samkeppnisstofnunar, Flutningsjöfnunarsjóðs sements og Rannsóknarstofnunar byggingariðnaðarins er í höndum eins og sama ráðherra sem skipar í stjórnir, ýmist starfsmenn iðnaðar- og viðskiptaráðuneytis, sbr. Gunnar Örn Gunnarsson, stjórnarformann SV eða pólitískt, sbr. Gísli Gíslason, bæjarstjóra og Guðjón Guðmundsson, alþingismann sem báðir eru báðir stjórnarmenn SV. Þess skal þó getið að bæði formaður og varaformaður samkeppnisráðs, sem jafnframt er formaður Flutningsjöfnunarsjóðs sements, sögðu sig frá málarekstri á vegum samkeppnisráðs í kærumálum SV og APÍ vegna tengsla við SV.

Umræða um samkeppni á sementsmarkaði undanfarið hefur tekið nær einvörðungu mið af áhrifum á rekstur SV. Það er staðreynd að kaupendur á sementsmarkaði og neytendur hafa notið góðs af þeim lágu verðum sem samkeppnin hefur leitt af sér. Það má lengi deila um ástæður lágrar verðlagningar og orsakir verðstríðs á íslenskum sementsmarkaði, en ekki er um deilt að frumorsök er samkeppni. Ég vil leyfa mér að halda því fram að skýringa á lágum verðum sé ekki síst að finna í því, að SV reyndi að bægja frá samkeppni á sementsmarkaði með verðlækkunum. Á það skal bent að Sementsverksmiðjan var rekin með halla árið 2001 og forsvarsmenn SV hafa sagt opinberlega að það stefni í mikinn hallarekstur 2002. Það skal tekið fram með vísan til 10 mánaða uppgjors, að APÍ sér fram á hagnað af starfsemi fyrirtækisins vegna ársins 2002.

Ég vil nú leyfa mér með nokkrum orðum í formi spurninga til þingmanna, að upplýsa hvernig samkeppnisumhverfi á sementsmarkaði birtist undirrituðum f.h. APÍ.

Spurningarnar sem ég leyfi mér að bera fram um málefni Sementsverksmiðjunnar hf. eru eftirfarandi: Skáletrað er skoðun undirritaðs f.h. APÍ.

1. Er þingmanni kunnugt um skiptingu útistandandi viðskiptaskulda, víxileigna og ábyrgða utan efnahags samkvæmt ársreikningi SV vegna ársins 2001? Að þessir liðir dags 31.12.2001 námu samtals kr 806,5 mkr eða 93,4% af veltu SV vegna ársins 2001. *APÍ telur að hér sé m.a. að finna mjög háar fjárhæðir sem geta flokkast sem mjög óvenjulegar fyrirgreiðslur til vildarviðskiptamanna SV.*
2. Er þingmanni kunnugt um með vísan til ábyrgða utan efnahags, að skuldabréf fyrir hundruð milljóna króna með ábyrgð SV hafa gengið kaupum og solum á verðbréfamarkaði, m.a. til lifeyrissjóða? Greiðandi er vildarviðskiptavinur og ábyrgðaraðili er SV. *APÍ telur þetta óeðlilega fyrirgreiðslu og vafasamt viðskiptasiðferði fyrirtækis í rikiseigu.*
3. Er þingmanni kunnugt um að hugsanlegt sé, að SV bjóði lægsta verð á sementi sem þekkist hér á markaði til vildarviðskiptavinar og í formi einkakaupasamnings? *APÍ leyfir sér að efast stórlega um að lægsta verð á sementsmarkaði séu verð APÍ. APÍ veitir hér með sitt leyfi til að þingnefndin leiti staðfestingar hér um hjá Samkeppnisstofnun.*
4. Er þingmanni kunnugt um að hefði SV verið talin markaðsráðandi í nýlega birtum úrskurði Samkeppnisráðs, þá hefði fyrirtækið sennilega fengið á sig stjórnvaldssekt vegna einkakaupasamnings við vildarviðskiptavin? *APÍ bendir í þessu sambandi á úrskurð Samkeppnisráðs 32/2002 sjá bls. 5.*
5. Er þingmanni kunnugt um að helsta skýring forystumanna SV til samkeppnisyfirlvalda á tilurð einkakaupasamnings var, að þeir hafi ekki vitað að þeir væru að brjóta lög? *APÍ telur þetta ófullnægjandi svar frá ríkisyfirtæki undir forsjá ráðherra samkeppnismála. Slík svör hafa ekki dugað öðrum fyrirtækjum sbr. t.d. mál Skafunnar. Einnig ber að líta til þess, að SV hefur fyrir nokkru sætt úrskurði Samkeppnisráðs fyrir brot á samkeppnislögum*

gagnvart Hlaðbæ-Colas. Einnig ber að líta til reynslu forráðamanna SV í samkeppnismálum eftir að hafa kært AP/API nú í þriggung.

6. Er þingmanni kunnugt um að úrskurður samkeppnisráðs á dögnum þess efnis að SV væri ekki markaðsráðandi þrátt fyrir 80% markaðshlutdeild er rökstuddur með vísan til sterkrar stöðu fárra sementskaupenda? Í ljósi þessa og meintrar bágrar stöðu SV vekur athygli að ríkisfyrirtækið keypti á dögnum stóran hlut í Einingaverksmiðjunni hf sem fram til þess tíma var í viðskiptum við Aalborg Portland Íslandi hf. *API telur að kaupverð sé u.þ.b. 200 mkr. og að gjaldmiðillinn til seljanda, þ.e. Steypustöðvarinnar sé að mestu leyti sement. Samanlögð velta SV og Einingaverksmiðjunnar hf. fer langt yfir 1 milljarð króna, sem er viðmiðunarmark samkeppnislaga um tilkynningarskyld viðskipti með hlutabréf félaga í öðrum félögum í sömu atvinnugrein og samruna félaga. Þessi gjörningur SV orkar tvímælis með tilliti til viðskiptasiðferðis og ákvæða samkeppnislaga.*
7. Er þingmanni kunnugt um að verð á pökkuðu sementi til neytenda, t.d. í BYKO og Húsasmiðjunni hf. hefur lækkað úr tæpum 23 þúsund krónum frá árinu 2000 í u.þ.b 16 þúsund krónur m/vsk árið 2002. Þetta gerist þrátt fyrir að SV hafi ekki mætt samkeppni í verðum frá API á þessum markaði. *API telur að þarna sé tilgangurinn að bægja frá samkeppni á pökkuðu sementi.*
8. Er þingmanni kunnugt um um að núverandi verðstefna SV gæti flokkast undir það sem kallast “skaðlag undirverðlagning” verði fyrirtækið talið markaðsráðandi? *API telur að SV selji sement í dag meðvitað undir kostnaðarverði sbr. nýlegar upplýsingar um rekstarafkomu SV.*

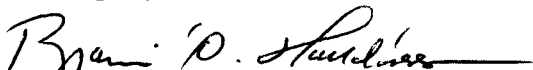
Hér að framan hefur undirritaður gert grein fyrir stöðu mála sem og svarað þeim ásökunum sem forráðamenn SV og hagsmunaaðilar hafa lagt fram gagnvart API. Einnig hef ég leyft mér að beina athygli að stjórnsluuhverfi því sem API býr við sem og að leggja fram nokkrar spurningar sem varðar rekstur og samkeppnishætti SV.

Með vísan til ofangreinds þá er það mat undirritaðs að nærtækara væri að efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis hlutaðist til um að gagnger skoðun fari fram á starfsemi og samkeppnisháttum ríkisverksmiðjunnar, engu síður en starfsemi API.

Það er ljóst að starfsemi, starfsmenn og viðskiptavinir API hafa mátt þola um langa hrið dylgjur, atvinnuróg og aðkast frá hendi forráðamanna SV, embættismanna og nokkurra alþingismanna. Það er von forráðamanna API að væntanlegur úrskurður ESA (Eftirlitsstofnunar EFTA) sem og úrskurðir íslenskra samkeppnisyfirvalda geri það að verkum að siendurteknum árásum á starfsemi API linni.

Með vísan til ofangreinds þá er því harðlega mótmælt að Aalborg Portland A/S sem og Aalborg Portland Íslandi hf. stundi undirboð eða hafi önnur annarleg markmið á íslenskum sementsmarkaði.

Virðingarfyllst,

F.k. Aalborg Portland Íslandi hf
Bjarni Ó. Halldórsson frkvstj.